

9 placówek w USA i 7 w Europie; liczył 214 sióstr i 16 tzw. sióstr zjednoczonych, czyli osób świeckich żyjących tą samą duchowością.

Praca s. Marii Lucyny Misteckiej to studium dobrze osadzone w kontekście historycznym.

Tom I autorka wyposażyła w streszczenie w j. angielskim, aneksy zawierające 11 listów, bibliografię ważniejszych źródeł archiwalnych. Bibliografia zawiera również listę ponad 60 opracowań wykorzystanych w monografii i indeks osobowy. Istnieją jednak publikacje, pominięte przez Autorkę, które warto byłoby wziąć pod uwagę przy pisaniu tej pracy, jak np. kilka prac o zmartwychwstańcach ks. K. Machety (*Teologia narodu według założycieli Zmartwychwstańców*, Rzym 1985; *Dzieje zbawienia według Piotra Semeneki*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 27(1981), z. 2, s. 71-83; *Antropologia teologiczna Piotra Semeneki*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 28(1981), z. 2, s. 51-64). Całą pracę cechuje nowoczesny i rzeczowy język. Źródła cytowane są w sposób umiejętny. Śmiało można polecić lekturę książki nie tylko siostron zmartwychwstańcom, które po stu latach istnienia doczekały się wreszcie kompletnego opracowania historii zgromadzenia, ale i wszystkim zainteresowanym sytuacją społeczno-polityczną Europy i Ameryki końca XIX i początku XX w. oraz jej wpływem na życie religijne i zakonne.

Ks. Ireneusz Korzeniowski

Marco M a r t i n e l l i, *Immigrazione dei Polacchi a Roma. Adattamento e riorganizzazione sociale*, Roma 1998, ss. 160 + 6 tabel + 9 fotografii.

Fenomen migracji można podzielić z racji na zmianę miejsca bytowania – na wewnętrzną (np. wewnątrz danego państwa) lub zewnętrzną (np. poza granice kraju), a ze względu na długość trwania wychodźstwa – na migrację krótką, średnią, długą lub definitywną. Poszukując przyczyn tak popularnego dziś zjawiska przesiedleń, należy stwierdzić, iż pierwszą z nich jest czynnik ekonomiczny, polityczny oraz poszukiwanie lepszych warunków życia, pracy i zarobku poza własnym krajem.

Zamierzeniem Autora pracy jest udokumentowanie i wyjaśnienie silnego ostatnio zjawiska migracji Polaków do Rzymu, które nigdy wcześniej nie znalazło naukowego opracowania w naukowej literaturze włoskojęzycznej. Książka przedstawia specyfikę polskiej emigracji do Włoch i Rzymu, ukazując strukturę socjalną, poziom średni i wyższy wykształcenia emigrantów z Polski, ich głęboką religijność, dobre przystosowanie kulturalne, wyraźnie odstające, w pozytywnym znaczeniu, od emigrantów z innych krajów Europy, Ameryki i Azji.

Prezentowana pozycja składa się z dwu części: pierwszej – zawierającej opis fenomenu emigracji w ogólności, w Europie i we Włoszech, oraz drugiej – zawierającej badania i sondaże na temat polskich emigrantów w Rzymie.

W części pierwszej Autor analizuje prace socjologów: Georga Simmela – *Excursus sullo straniero*, zawierającej obraz cudzoziemca jako osoby żyjącej w szczególnej sytuacji; L. Wirtha – *Il Ghetto*, książki na temat cech emigranta, zwłaszcza Żyda; Roberta Parka – *Człowiek z marginesu*, traktat o emigrancie jako osobie przynależącej do dwu kultur; Nelsa Andersona – *The Hobo*, pozycji zawierającej przykłady emigracji wewnętrznych. Autor analizuje w końcu dzieło W. I. Thomasa i F. Znanieckiego – *Il contadino Polacco in America e in Europa (Chłop polski w Ameryce i w Europie)*, które rzuca światło na fenomen reorganizacji socjalnej polskiej rodziny i parafii emigracyjnej w Ameryce. W tym historyczno-socjologicznym kontekście M. Martinelli umieszcza współczesne zjawisko napływu do Włoch cudzoziemców. Stwierdza, że liczba obcokrajowców przekroczyła w Italii milion osób i zajmuje czwarte miejsce w Europie po Niemczech, Francji i Wielkiej Brytanii.

W rozdziale III i IV części pierwszej Autor prezentuje statystyki na temat dynamizmu emigracji do Włoch, Rzymu i regionu Lazio, opierając się na dokumentacjach konsularnych poczynając od 1970 r. do najnowszych, zawierających między innymi pozwolenia na pobyt wydawane po kolejnych *sanatoriach*, czyli próbach uregulowania sytuacji nielegalnych emigrantów we Włoszech z 1986, 1990 i 1995-1996 r.

W drugiej części poświęconej tematowi Polaków w Rzymie Autor ukazuje historię związków kulturalno-religijnych Polski z Włochami. Mówi o polskich poetach, literatach i patriotach poczynając od XVIII w. Mówi o Legionach Dąbrowskiego z 1798 r., Legionach Mickiewicza z 1849 r., o obecności żołnierzy polskich II Korpusu w 1944 r., obecności współczesnej polskich uciekinierów politycznych z lat 1981-1989 aż do emigracji ekonomicznej ostatnich lat.

W rozdziale VI i VII znajdujemy refleksje kobiet i mężczyzn z Polski, którzy mówią o kraju pochodzenia i ich emigracyjnych przeżyciach z pobytu w Rzymie: o warunkach mieszkaniowych, ekonomicznych, socjalnych, o pracy i zarobkach.

Ostatni rozdział zawiera analizę opinii polskich emigrantów i zakończenie, w którym Autor stwierdza, że sytuacja Polaków w Rzymie jest szczególna, gdyż obok 12 tys. Polaków z oficjalnym pozwoleniem na pobyt, istnieje kilkanaście tysięcy osób bez pozwolenia, żyjących w mieście liczącym 2, 8 miliona mieszkańców, ludzi z Polski, którzy nie mają wydzielonych dzielnic i nie stanowią zwartej społeczności.

Podsumowując należy stwierdzić, że prezentowana książka znacznie ubogaca socjologiczną literaturę na temat najnowszej migracji w ogólności, a zwłaszcza obecności polskich emigrantów w Rzymie i regionie Lazio. Znacznie ubogaca już istniejące studia na temat różnorodności zachowań ludzkich w systemie społeczności miejskiej.

Ks. Ireneusz Korzeniowski